

El temps que corre

Física, misteris

Sempre és bo recordar que la ignorància científica (de la qual participem massivament el comú dels mortals, i molt culpablement la gent “de lletres”) és tan greu com l’analfabetisme literari, com l’oblit

de la història, com qualsevol d’aquells buits de coneixement que ens fan aparèixer grotescament ridículs. El remei és difícil: no saber de què parlen els físics, per exemple, és ignorar per on va el pensament sobre els secrets últims del món; saber-ne alguna cosa, supera sovint la capacitat dels profans. Quant a mi mateix i al meu grau d’ignorància culpable, puc dir que intente modestament saber, almenys, què és allò que ignore. Perquè la física ja toca la ratlla de la metafísica, la consistència de l’ésser és tan incerta com en temps de Parmènides, però almenys l’especulació ontològica, la metàfora i la poesia tenen ara un fonament matemàtic, i sovint una confirmació experimental. No és poca cosa, per exemple, tenir una idea de com era l’univers “infant”, en el primer instant en què la llum es va separar de la matèria, i poder, tretze mil milions d’anys després, recuperar aquella imatge esfèrica, meravellosa, de l’univers incandescent. Repassen el llibre del Gènesi, quan Déu va decidir crear la llum i separar-la de la tenebra, i allà va començar l’ordre del cosmos. Perquè sense ordre, òbviament, no hi ha cosmos, hi ha caos, i ja ho sabien els grecs. El mal és que, segons els físics, més del 90% de la matèria i l’energia de l’univers és simplement i absolutament “fosca”: constatable a través dels seus efectes indirectes, però invisible, imperceptible i, com Déu Nostre Senyor, inefable. Existeix, però no sabem què és ni com, ni amb quins mots parlar-ne. Pareix que aquella enorme realitat misteriosa, desconeguda, estaria composta de partícules elementals sorgides com a residus del Big Bang o gran esclat original. Per no parlar del famós “bosó de Higgs”, que faria possible que les altres tinguin massa, i que alguns físics poèticament anomenaren “partícula de Déu”. Qui sap si, finalment, serà el Déu de l’Univers, juntament amb els seus esperits celestials, àngels i arcàngels i la resta, qui està darrere del secret

Joan Francesc Mira

del bosó teològic, i llavors el secret final de la matèria serà que és una matèria espiritual. Tan espiritual com les finances que esclaten amb un *bang* fulminant, i omplen el món de partícules fosques que ningú sap on trobar ni com descriure.

Per concloure, no em puc privar de reproduir la resposta de Ramon Lapiedra (en *Tornaveu*) quan l’entrevistador li pregunta què pot dir, sobre l’origen de l’Univers, el “físic que fa filosofia”: “Sobre l’origen de l’Univers”, respon Lapiedra, “es pregunta el físic i molta altra gent. Jo m’hi he preguntat des de les dues perspectives. Ara mateix treballo en la possibilitat d’una realitat quàntica prèvia on no existís el temps. Si no et plantejges la creació de l’Univers com un problema de participació conjunta de la matèria, l’energia i el temps, no pots resoldre’l. Per eixir del dilema que implica un començament de l’Univers, cal considerar que s’autocrea amb el temps. Sembla un joc de paraules, però no ho és pas; encara que per a una certa mentalitat el temps ho amara tot, no pot deixar d’existir i seria sempre igual a ell mateix. Però això no és cert, perquè s’ha constatat que el temps va a una certa velocitat, s’esmuny segons l’observador que el mira, segons les velocitats relatives dels diversos observadors. Més: en el temps també influeix el camp gravitatori, de manera que en la pròpia teoria de la relativitat general, que estudia la gravitació, apareixen singularitats que s’oposen a la mateixa teoria general i a l’existència de l’espai-temps. Concloent, el temps presenta unes característiques que permeten afirmar que es va crear al mateix temps que la matèria-energia”. Fa pocs mesos, sopant després de la deliciosa presentació que Ramon va fer d’*El tramvia groc*, l’insigne físic i l’escriptor ignorant vam conversar llargament d’alguns d’aquests misteris impenetrables. Misteris sobre els quals, de tant en tant, com en aquell sopar, m’agrada demanar clarícia als savis. Sabent, però, que els ignorants, per molt que ens hi esforcem, ens morirem sense haver arribat a saber (i, en el meu cas, no per falta de ganes) per què existeix el món en què hem viscut.

“Per eixir del dilema que implica un començament de l’Univers, cal considerar que s’autocrea amb el temps. Sembla un joc de paraules, però no ho és pas; encara que per a una certa mentalitat el temps ho amara tot, no pot deixar d’existir i seria sempre igual a ell mateix. Però això no és cert, perquè s’ha constatat que el temps va a una certa velocitat, s’esmuny segons l’observador que el mira”